Pauliine Koskelo
8.4.2025

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 18/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksessa on kysymys 22.7.2024 voimaan tulleen väliaikaisen poikkeuslain 482/2024 voimassaolon jatkamisesta ajalle 21.7.2025-31.12.2026. Kyseinen poikkeuslaki on saanut perusteellisen käsittelyn vuoden 2024 valtiopäivillä eikä sen sisältöön ehdoteta muutoksia.

Taustani vuoksi en ota kantaa valtiosääntöoikeudellisiin edellytyksiin pidentää mainitun poikkeuslain voimassaoloa. Minulla ei myöskään ole edellytyksiä arvioida vallitsevaa tosiasiallista tilannekuvaa, vaan lähden hallituksen esityksessä annetuista tiedoista. Rajoitun tarkastelemaan kyseistä sääntelyä Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) valossa.

Todettakoon myös, että minulla ei enää ole institutionaalisia ammatillisia siteitä Euroopan ihmisoikeus-tuomioistuimeen. Jäljempänä esiin tuodut näkemykset ovat henkilökohtaisia.

1. Katsaus EIS:n määräyksiin ja tulkintakäytäntöön

Vaikka nyt on kysymys jo säädetyn poikkeuslain voimassaolon jatkamisesta, voi olla paikallaan luoda katsaus asiassa merkityksellisiin EIS:n määräyksiin ja tulkintakäytäntöön sekä tarkastella tähänastisten tulkintojen asiayhteyksiä ja taustoja.

1.1. EIS:n lähtökohdat

Julkisuudessa on voimassa olevan poikkeuslain säätämisprosessin yhteydessä esiintynyt mainintoja siitä, että turvapaikkaoikeus ja ns. palauttamiskielto olisivat mm. ihmisoikeussopimukseen ”kirjattuja”. Selvyyden vuoksi on kuitenkin aiheellista muistuttaa, että EIS lisäpöytäkirjoineen ei sisällä määräyksiä sen enempää oikeudesta turvapaikkaan tai turvapaikkamenettelyyn kuin ns. palauttamiskiellostakaan. *Tätä aihepiiriä koskeva oikeuskäytäntö perustuu kauttaaltaan EIT:n omaksumiin tulkintoihin*, jotka tukeutuvat etenkin EIS 3 artiklan sisältämään kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kieltoon sekä 13 artiklan vaatimukseen tehokkaista kansallisista oikeuskeinoista.

Lisäksi on huomattava, että EIS 6 artikla oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä ei koske maahantuloon tai maasta poistamiseen liittyviä asioita, sillä niissä ei ole kysymys ”civil rights”-käsitteen alaan kuuluvista asioista (*Maaouia v. France* [GC], no. 39652/98, §§ 35-38; *M.N. and Others v. Belgium* ((dec.) [GC], no. 3599/18, § 137, 5 May 2020). Sitä vastoin 7. lisäpöytäkirjan 1 artiklaan on otettu määräyksiä menettelyllisistä oikeusturvatakeista ulkomaalaisten karkottamista koskevissa asioissa (*procedural safeguards relating to expulsion of aliens*). Kyseinen lisäpöytäkirjan artikla on laadittu juuri siitä syystä, että EIS 6 artikla ei karkotusasioita koske. Artiklassa asetetut vaatimukset ovat 6 artiklaa suppeampia.

Kollektiivisia karkotuksia koskee nimenomainen määräys 4. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa. Kyseinen kielto on luonteeltaan prosessuaalinen ja edellyttää yksilökohtaista menettelyä karkotusasioissa.

1.2. Palauttamiskielto

Keskeinen merkitys poikkeuslain asiayhteydessä on ns. palauttamiskiellolla, joka lyhyesti ilmaistuna tarkoittaa sitä, että ihmistä ei saa poistaa maasta paikkaan, jossa häntä uhkaa todellinen vaara joutua kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun uhriksi. Palauttamiskiellon erityinen merkitys johtuu sen ns. ehdottomuudesta. Siksi on paikallaan tarkastella lähemmin näitä kysymyksiä. Tällöin on kuitenkin hyödyllistä erottaa toisistaan yhtäältä kiellon *ehdottomuus* siinä mielessä kuin EIS 3 artikla ylipäänsä ei salli rajoituksia edes poikkeusoloissa (EIS 15 artikla) ja toisaalta palauttamiskiellon *poikkeuksettomuus* sen oman sisällön suhteen.

1.2.1. Taustaksi: palauttamiskielto Geneven pakolaissopimuksessa

Palauttamiskiellon alkuperä on ns. Geneven pakolaissopimuksessa (pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus). Sen mukainen palauttamiskielto koskee ”pakolaisia”, eli pakolaisaseman edellytykset täyttäviä henkilöitä (ts. vainoa pakenevia). Kielto on perusteiltaan rajattu, eikä se myöskään ole poikkeukseton.

> 32 artikla Maastakarkotus
>
> 1) Sopimusvaltio älköön karkottako *alueellaan laillisesti oleskelevaa pakolaista* muista kuin *kansalliseen turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen perustuvista syistä*.
>
> 2) Pakolainen voidaan karkottaa ainoastaan täytäntöönpanemalla laillisessa järjestyksessä annettu päätös. Mikäli *pakottavat kansalliseen turvallisuuteen perustuvat syyt eivät toisin vaadi*, on pakolaisen sallittava esittää todisteita syyttömyytensä tueksi sekä ajaa kannetta ja sellaista tarkoitusta varten olla edustettuna asianomaisen viranomaisen tai yhden tai useamman viranomaisen erityisesti määräämän henkilön tai määräämien henkilöiden edessä.
>
> 3) Sopimusvaltioiden on myönnettävä tällaiselle pakolaiselle kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa hän voi koettaa saada asianomaisen maahantuloluvan toiseen maahan. Tämän määräajan kuluessa sopimusvaltiolla on oikeus ryhtyä pakolaisen suhteen tarpeellisiksi katsomiinsa sisäisiin toimenpiteisiin.
>
> 33 artikla Karkotuksen ja palauttamisen kieltäminen
>
> 1) Sopimusvaltio *ei* tavalla tai toisella *saa karkottaa tai palauttaa pakolaista sellaisten alueiden rajoille, jossa hänen henkeään tai vapauttaan uhataan* rodun, uskonnon, kansalaisuuden ja tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi.
>
> 2) Ensimmäisessä kohdassa olevan määräykseen *ei kuitenkaan voi vedota pakolainen*, johon nähden on *perusteltua aihetta olettaa, että hän on vaaraksi oleskelumaansa turvallisuudelle tai joka on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta ja on yhteiskunnalle vaarallinen sanotussa maassa*.

1.2.2. EIS 3 artikla ja palauttamiskielto

Kuten edellä on jo todettu, EIS ei sisällä nimenomaisia määräyksiä palauttamiskiellosta. Kysymys on tältä osin EIS 3 artiklan tulkinnasta. Artikla kieltää kidutuksen ja muun epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rankaisemisen.

On syytä panna merkille, että EIS 3 artiklan tulkinnan juuret palautukiellon suhteen eivät ole pakolaisia tai turvapaikan hakua koskevissa asioissa, vaan muussa asiayhteydessä. Uraauurtava ratkaisu koski rikoksesta epäillyn luovutusta sopimusvaltiosta (Yhdistynyt Kuningaskunta) toiseen valtioon, joka ei ollut EIS:n osapuoli (Yhdysvallat). Kyseessä oli tapaus *Soering v. the UK* (Plenary Court, 7 July 1989).

Ratkaisusta ilmenee ensinnäkin nimenomaisesti, että kysymys 3 artiklan ehdottomuudesta on eri asia kuin kysymys ***artiklan sovellettavuudesta*** tilanteeseen, joka koskee henkilön luovuttamista tai palauttamista toiseen valtioon, missä häntä uhkaa 3 artiklassa tarkoitetun kaltoinkohtelun vaara (ks. kohta 88). Tämä jälkimmäinen kysymys koskee sitä, voiko sopimusvaltiolle syntyä 3 artiklan perusteella vastuu siitä, että se omalla toimenpiteellään (epäillyn luovutus) ***altistaa ihmisen konkreettiselle riskille*** siitä, että tämä ***toisessa valtiossa*** joutuisi kokemaan epäinhimillistä kohtelua.[1] Ratkaisussa katsottiin, että 3 artikla kattaa myös tällaiset tilanteet.

Sittemmin EIT katsoi, että sama, rikoksesta epäillyn luovutustilanteissa omaksuttu periaate koski myös sopimusvaltiossa oleskelevan ihmisen, kuten turvapaikanhakijan, karkotusta (*Cruz Varas and Others v. Sweden*, Plenary Court 20 March 1991, § 70; *Vilvarajah and Others v. the United Kingdom*, judgment 30 October 1991, § 102).

EIS 3 artiklasta tulkinnallisesti johdetun maasta poistamista koskevan kiellon ***tausta*** on siis toinen kuin Geneven pakolaissopimuksen sisältämän, pakolaisia koskevan *refoulement*-kiellon osalta, ja sen ***soveltamisala*** on 3 artiklan yleisen kiellon mukaisesti laajempi.

Myös kiellolle tulkinnallisesti annettu ***sisältö*** poikkeaa Geneven pakolaissopimuksesta. Kuten edellä on ilmennyt, Geneven sopimuksen sisältämä palautuskielto ei ole poikkeukseton. Tapauksessa *Chahal v. Yhdistynyt kuningaskunta,* joka koski maassa laillisesti asuneen henkilön karkotusta kansallisen turvallisuuden vuoksi, EIT katsoi – Geneven pakolaissopimuksesta poiketen – että jos karkotus altistaisi kyseisen ihmisen kohdemaassa todelliselle riskille tulla kohdelluksi 3 artiklassa kielletyllä tavalla, *karkotuksen sallittavuus ei riipu sen perusteeksi esitetyistä syistä. Ihmisen oma toiminta, riippumatta sen*

[1] “It would hardly be compatible with the underlying values of the Convention, that "common heritage of political traditions, ideals, freedom and the rule of law" to which the Preamble refers, were a Contracting State knowingly to surrender a fugitive to another State where there were substantial grounds for believing that he would be in danger of being subjected to torture”. Näin ollen EIT katsoi (kohta 91), että “a decision by a Contracting State to extradite a fugitive may give rise to an issue under Article 3 (art. 3), and hence engage the responsibility of that State under the Convention, where substantial grounds have been shown for believing that the person concerned, if extradited, faces a real risk of being subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment in the requesting country.”… “In so far as any liability under the Convention is or may be incurred, it is liability incurred by the extraditing Contracting State by reason of its having taken action which has as a direct consequence the exposure of an individual to proscribed ill-treatment.”

moitittavuudesta tai vaarallisuudesta, on tässä yhteydessä vailla merkitystä.[2] EIS 3 artiklan tulkinnassa ei siis katsottu olevan sijaa punninnalle ihmiseen kohdevaltiossa kohdistuvan kaltoinkohtelun riskin ja karkotuksen syiden kesken.[3] Tulkinnan mukaan kielto on siten poikkeukseton, toisin kuin Geneven sopimuksessa hyväksytty palauttamiskielto.

Tilanteissa, joissa olisi kysymys ulkomaalaisen maasta poistamisesta kauttakulkumaahan, voi yhtäältä aktualisoitua arviointi siitä, rikkoisiko toimenpide palauttamiskieltoa sen vuoksi, että ihmistä uhkaa kyseisessä kauttakulkumaassa riski joutua EIS 3 artiklassa kielletyn kohtelun uhriksi, ja toisaalta – mikäli tällaista riskiä ei ole – kysymys siitä, voiko ihminen maasta poistettuna päästä kauttakulkumaassa asianmukaiseen turvapaikkaprosessiin (*Ilias and Ahmed v. Hungary*, *G*C, 21 November 2019, §§ 128, 137-138).

[2] *Chahal v. the United Kingdom*, GC, 15 November 1996. Ks. tuomion kohta 80: "… whenever substantial grounds have been shown for believing that an individual would face a real risk of being subjected to treatment contrary to Article 3 (art. 3) if removed to another State, the responsibility of the Contracting State to safeguard him or her against such treatment is engaged in the event of expulsion (see the above-mentioned Vilvarajah and Others judgment, p. 34, para. 103). *In these circumstances, the activities of the individual in question, however undesirable or dangerous, cannot be a material consideration. The protection afforded by Article 3 (art. 3) is thus wider than that provided by Articles 32 and 33 of the United Nations 1951 Convention on the Status of Refugees* (see paragraph 61 above).

[3] Kohta 81: "there is [*not] any room for balancing* the risk of ill-treatment against the reasons for expulsion in determining whether a State's responsibility under Article 3 (art. 3) is engaged".

1.3. Menettelyllinen puoli

EIS 3 artiklasta seuraa siis kielto poistaa ihminen sopimusvaltion alueelta (suoraan tai epäsuorasti), jos on ilmennyt vakavia perusteita uskoa, että häntä uhkaa todellinen riski joutua epäinhimillisen kohtelun uhriksi. Kielto edellyttää menettelyä sen arvioimiseksi, onko tällainen tilanne käsillä (13 artikla 3 artiklan yhteydessä).

Joukkokarkotuksia koskeva yleinen sopimusmääräys on 4. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa. Sen ydin on menettelyllinen ja edellyttää karkotusperusteiden yksilöllistä arviointia. Oikeuskäytännössä artiklan soveltaminen on ulotettu paitsi sopimusvaltiossa oleskeleviin myös niihin, jotka kyseisen sopimusvaltion rajalla pyrkivät maahan ja ovat EIS 1 artiklan valossa tulleet sen lainkäyttöpiiriin (*N.D. and N.T. v. Spain,* GC, 13 February 2020). Yksilöllisen menettelyn epääminen ei kuitenkaan loukkaa kollektiivisen karkotuksen kieltoa, jos se perustuu ihmisen ”omaan toimintaan”/”own conduct”, kuten väkivallan käyttöön (N.D. and N.T.). Kyseisessä tapauksessa ei kuitenkaan ollut arvioitavana tilanne, jossa myös 3 artiklasta johdettu palautuskielto olisi aktualisoitunut.

Kuten todettu, EIS 6 artikla ei koske ulkomaalaisten maahantuloa, siellä oleskelua tai maasta poistamista (*Maaouia v. France,* GC, 5 October 2000, §§ 35-38). Sen vuoksi EIS 7. lisäpöytäkirjan 1 artiklaan on sisällytetty erityismääräyksiä maassa laillisesti oleskelevan ulkomaalaisen karkotuksen yhteydessä noudatettavista oikeusturvatakeista[4]. Kyseisen artiklan 2 kohdan mukaan oikeusturvatakeet voidaan toteuttaa jälkikäteen, mikäli karkotus on välttämätön yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden perusteella.

Oikeuskäytännön mukaan EIS 3 artiklasta johdetun palautuskiellon vuoksi 13 artiklasta kuitenkin seuraa, että ihmiselle tulee olla tarjolla vaikutukseltaan karkotuksen lykkäävä oikeuskeino, jos vastasyynä on todellinen riski joutua karkotuksen vuoksi 3 artiklassa kielletyn kohtelun uhriksi (ks. *De Souza Ribeiro v. France,* GC, 13 December 2012, § 82; *Hirsi Jamaa and Others v. Italy,* GC, 23 February 2012, § 200).

Oikeuskäytännössä vaatimus oikeuskeinon lykkäävästä vaikutuksesta on 13 artiklan nojalla ulotettu myös 4. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitettuihin tilanteisiin (joukkokarkotus) riippumatta siitä, oliko samalla kysymys 3 artiklan vastaisesta toimesta (*Čonka v. Belgium,* 5 February 2002, § 79). Suhde 7. lisäpöytäkirjan 1 artiklan 2 kohtaan (karkotus yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi) ei siinä yhteydessä ollut arvioitavana. Nimenomaista sopimusmääräystä ei kuitenkaan tulkinnalla voida syrjäyttää.

EIS 3 artiklasta johdettuun palauttamiskieltoon liittyvät menettelylliset vaatimukset eivät välttämättä edellytä muodollista turvapaikkapyyntöä, vaan olosuhteiden mukaan pelon ilmaiseminen voi riittää

---

[4] Procedural safeguards relating to expulsion of aliens
1. An alien lawfully resident in the territory of a State shall not be expelled therefrom except in pursuance of a decision reached in accordance with law and shall be allowed: (a) to submit reasons against his expulsion, (b) to have his case reviewed, and (c) to be represented for these purposes before the competent authority or a person or persons designated by that authority.
2. An alien may be expelled before the exercise of his rights under paragraph 1.(a), (b) and (c) of this Article, when such expulsion is necessary in the interests of public order or is grounded on reasons of national security.

siihen, että menettely suojatarpeen arvioimiseksi tulee käynnistää (”arguable complaint”; ks. esim. *D. c. Bulgarie,* 20 July 2021, § 126).

Todistustaakka henkilökohtaisista seikoista on suojaa hakevalla, mutta määränpäässä vallitsevat yleiset olosuhteet on otettava huomioon viran puolesta (*ibidem* §§ 112-113).

2. Huomioita

Vallitseva oikeustila herättää joitakin isoja periaatetason kysymyksiä, jotka korostuvat esillä olevassa asiayhteydessä.

(i) Tarkastelu osoittaa, että EIS:n osalta kysymys on olennaisilta osin tulkinnalla luoduista normeista, joilla sopimusvaltiolle asetettuja velvollisuuksia on laajennettu siitä, mihin ne nimenomaisesti ovat sitoutuneet.[5] Siinä, että oikeus kehittyy tulkinnan kautta, ei ole mitään uutta eikä ihmeellistä. Kriittinen kysymys kuitenkin on, kuinka pitkälle tulkintoja voidaan ulottaa ylittämättä legitimiteetin ja hyväksyttävyyden rajoja. Tämä kysymys on erityisen polttava, mikäli tulkinnoissa ei riittävästi kiinnitetä huomiota kunkin asiayhteyden erityispiirteisiin, ja mikäli seuraukset ulottuisivat valtiollisen suvereniteetin ja kansallisen turvallisuuden ydinalueelle.

(ii) Ilmeistä on, että rajatilanteiden suhteen ainoa tulkintakäytännössä huomioon otettu skenaario on se, että kuka tahansa muu kuin normaalin passintarkastuksen kautta rajan yli pyrkivä, ”siviililtä” näyttävä henkilö on potentiaalinen turvapaikanhakija, joka on päästettävä maahan sitä silmällä pitäen, että asianomainen voi saada tilaisuuden hakeutua turvapaikkamenettelyyn.[6]

Kysymys kuuluu, kuinka pitkälle tällainen yhden perusoletuksen lähestymistapa, jossa ei ole mitään sijaa esimerkiksi kansallisen turvallisuuden suojaamiselle, voidaan ulottaa? Joukkoväkivallan suhteen tehtiin poikkeus 4. lisäpöytäkirjan 4 artiklan vaatimusten osalta, mutta palauttamiskiellon osalta kysymys on avoin.

(iii) Nyt käsiteltävänä olevassa asiayhteydessä olennaisin piirre ei ole mahdollinen ”*push-back*”, vaan sen merkittävä erityispiirre on vieraan valtion tai valtiollisen toimijan järjestämä ***”push-in”.***

EIS 1 artiklan mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet turvaamaan sopimuksen mukaiset oikeudet lainkäyttöpiirissään. Yleisen kansainvälisen oikeuden mukaan valtiolla on oikeus kontrolloida maahanpääsyä. Tämän pitäisi jo sinänsä edellyttää, että sopimusvaltiolla säilyy todellinen

[5] Eri asia on, että omaksutut tulkinnat ovat siirtyneet myös unionioikeuteen ja kansalliseen lainsäädäntöön, sillä EIS ja sen tulkintakäytäntö edustavat vähimmäistasoa ja ohjaavat siten säädöstasoista oikeutta unionissa ja kansallisella tasolla.

[6] Osaltani oudoksuin tätä ”silmien ummistamisen” lähestymistapaa jo asian N.D. ja N.T. yhteydessä, kuten erillisvotumistani ilmenee. (Pistemäisessä katsannossa oli käsillä tilanne Melilla’ssa, mutta kysymys joukkokarkotuskiellon asiallisesta soveltamisalasta oli yleinen. Lisäksi tuolloin oli jo julkisen uutisvälityksen kautta tiedossa Krimin valtauksen yhteydessä ilmennyt ”pienten vihreiden miesten” osuus operaatiossa.)

mahdollisuus torjua kolmannen valtion toimia, joilla sen rajan yli oikeudettomasti syötettäisiin maahan tuntematonta väkeä tuntemattomin tarkoitusperin.

Asian ydin tässä yhteydessä on siinä, että jos toisenlaisissa olosuhteissa luotu oikeuskäytäntö sellaisenaan ulotetaan nyt esillä oleviin tilanteisiin, se merkitsee, että vieras valtio kontrolloi sekä sitä, keitä rajan yli järjestetään, kuinka paljon ja millaisin aikein, että sitä, minkälaisia riskejä heihin kohdistetaan siinä tapauksessa, että heitä ei maahan päästettäisi, vaan pyrittäisiin palauttamaan takaisin rajan toiselle puolen. Kaikki olennaiset parametrit olisivat saman valtiollisen tahon käsissä. Ilman oikeudellisesti suojattua mahdollisuutta maahantulon estämiseen oikeustila kohdevaltion kannalta olisi tällöin se, että tosiasiallinen määräysvalta rajasta olisi menetetty, riippumatta siitä, mitä vaaraa kansalliselle turvallisuudelle ja yleiselle järjestykselle tästä voisi koitua.

Ajatus, jonka mukaan kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarpeella ei saisi olla mitään merkitystä silloinkaan, kun vieras valtio ryhtyy ”puskemaan” rajan yli tuntematonta väkeä, samalla kun se itse kontrolloi *sekä* sitä, keitä nämä ovat, kuinka paljon heitä on, mistä he kenties ovat peräisin ja missä aikeissa he liikkuvat, *että* sitä, mikä riskitilanne heihin rajan omalla puolella kohdistetaan, lienee vaikeasti puolustettavissa etenkin, mikäli olosuhteista ilmenee valtiollisten motiivien vihamielisyys. Jos tällaisessakin skenaariossa sopimusvaltion täytyisi sallia vapaa pääsy keille tahansa pelkästään sillä perusteella, että he ilmoittautuvat turvapaikan hakijoiksi tai antavat siihen viittaavan ensivaikutelman, voitaneen perustellusti arvioida, että tulkinnallisen hyväksyttävyyden rajoja koeteltaisiin vakavasti. Kuten sanottu, EIS ei sisällä nimenomaisia määräyksiä sen enempää turvapaikkaoikeudesta kuin palauttamiskiellostakaan.

(iv) Jos verrataan tilannetta, josta oikeuskäytäntö EIS 3 artiklasta johdetun palauttamiskiellon poikkeuksettomuudesta on lähtöisin [= päätös laillisesti maassa asuvan ihmisen karkotuksesta (*Chahal*)], lienee kiistatonta, että poikkeuslaissa sääntelyn kohteena oleva skenaario [valtiollisen toimijan järjestämä väkijoukkojen oikeudeton puskeminen ulkorajan yli] on merkittävällä tavalla erilainen. Riski kansalliselle turvallisuudelle ei tässä koidu yksittäisestä, maassa laillisesti asuvasta ihmisestä, vaan siitä, että valtiollinen toimija saisi rajoituksitta ohjata tuntemattomia väkijoukkoja ulkorajan yli. Perustellusti voidaan katsoa, ettei tulkinnallinen ”copy-pasting”-metodi sovellu ohjenuoraksi tällaiseen asiayhteyteen, jossa edellä todetuin tavoin olisi kysymys vieraalle valtiolle annettavasta oikeudesta kaapata itselleen tosiasiallinen määräysvalta sopimusvaltion rajasta/rajanylityksistä.

Kuten tiedetään, EIT:n suuressa jaostossa on parhaillaan käsiteltävänä asioita, joissa on kysymys tähän liittyvästä problematiikasta Latvian, Liettuan ja Puolan osalta. Niiden taustalla ei ole Suomen poikkeuslain kaltaisen säädöspohjaisen erityisjärjestelyn soveltaminen, mutta yleisten periaatteiden kannalta vireillä olevat prosessit voivat hyvinkin olla merkityksellisiä. Suomen hallituksella on ollut tilaisuus sivuväliintulijana esittää näkökohtiaan aihepiiristä. Minulla ei ole tietoa, millaisella argumentaatiolla tätä on hoidettu. Joka tapauksessa on selvää, että tämän kaltaisissa kiperissä kysymyksissä lopputuloksia on vaikea ennakoida, vaan niihin liittyy monenlaista arvaamattomuutta.

Suomen valtioelimet joutuvat itsenäisesti ratkaisemaan, miten uudenlaisessa, epävarmassa ja epätietoisessa tilanteessa parhaiten sovitetaan yhteen pyrkimys kunnioittaa ihmisoikeusvelvoitteita ja varjella kansallista turvallisuutta. Tässä mielessä – menemättä poikkeuslain yksityiskohtiin, joihin ei nyt ehdoteta sisällöllisiä muutoksia – on olennaista, että poikkeuslain ensisijainen tarkoitus on *torjua ennalta* kysymyksessä olevan, jo koetun ongelman uusiutumista, että kysymyksessä on erikseen *lailla säädetty* järjestely, jonka käyttöönotto ja soveltaminen ovat *monin tavoin rajatut* ja jossa on erikseen pyritty ottamaan huomioon haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten *erityinen suojatarve*.

Tärkeää on myös tehokas *ulkoinen tiedottaminen* siitä, mistä asiassa on kysymys ja mihin mahdollisten suojan tavoittelijoiden on syytä varautua, mikäli pyrkisivät idän kautta Suomen ulkorajalle.